

ПРЕДГОВОР

О језику закона (или права) писало се доста, као што се то, уосталом, лепо види и из овог списка који је пред читаоцем. Ипак, изгледа да се није писало довољно. Потребно је још, и много, писати. Најпре из разлога што се сам однос језика и права мења током времена, упоредо с општим променама у друштву и, особито, његовој култури. Затим, што се увек могу откривати нова питања, дотад неучена, иако су постојала. Најзад, на стара питања се могу и морају давати нови одговори зависно од нових проучавања.

Немогуће је овде, у кратком предговору, подробније изложити поменуте разлоге. То и не може бити циљ једног кратког предговора, који треба само да скрене читаоцу пажњу на сложеност питања и на вредност и корисност дела које о њему говори. Стога ће се овде о томе рећи само неколико речи, посебно с освртом на стање у нас.

Које су промене које битно утичу на однос језика и права? Чини се да је најважнија промена знатно подизање опште, па и језичке културе широких друштвених слојева, којима се право упућује, тзв. народа. Може се рећи да и у свету, па и у нас више нема народа у том смислу какав је био кад је главно питање језика у праву било однос народног језика и језика стручњака, правника, одн. уопште људи више културе. Конкретније, то је био однос сељачког језика нешколованих, чак неписмених сељака и градског језика и језика интелектуалаца. Зато је основна порука некад гласила да се закони пишу сељачким језиком. Данас таквог

сељака више (можда, и вероватно — на жалост) нема. Разлика између некадањег народног, сељачког језика и језика града и писмености, па и језика права, била је врло велика. Данас скоро да и не постоји.

У вези с тим је и нагла поплава, особито у нас, страних речи, и оних прихватљивих, и чак неопходних, а пре свега оних неприхватљивих, сувишних, чак и штетних. Против ових се треба борити, па и у праву и законима. И то данас треба истаћи.

У вези с тим је и чињеница што су многе старе правне установе у нашем новом праву или сасвим нестале или се знатно измениле, а створене многе нове, за које треба наћи одговарајуће речи, макар ове и не биле увек нове. И наши законописци су заиста створили много нових речи. Не увек срећно, наравно. Један од главних недостатака у том погледу несумњиво је што су оне веома дугачке, одн. што се за нове установе нису нашле одговарајуће речи него су њихови називи створени од неколико речи, скоро целих реченица, што их чини скоро неупотребљивим, па се онда, нужно, уместо њих употребљавају само њихова почетна слова (нпр. ООУР). А то је, поред неразумљивости, још и ружно.

Али, ако данас народ употребљава (или бар разуме) речи које употребљава и законописац, то још не значи да он лако разумева и његове реченице. И у том смислу постоји и даље питање односа народног и правног језика. Наиме, језик нашег права, особито у новим правним гранама и у начелним прописима, толико је тежак, сложен, препуњен речима и предугим реченицама, да је народу (али и стручњацима) заиста тешко да га разуме. На то се мора усмерити наша пажња, а и — критика. Ту се налазе нова питања која су поменута, на које наука мора да скрене пажњу.

Ова нејасност правног језика потиче од једног основног узрока. Наиме, нема доброг правног језика без строго доследног, јасног мишљења. Добро право, одн. добар правни језик, не постоји без добре логике. Правник, посебно законописац, мора строго, доследно, „немилосрдно“ логички да мисли. Али мора да има и машту да замисли све сил-

не различите случајеве које ће решавати једна једина његова увек иста норма. Стога су велике законе писали заиста велики духови. То није узалуд упоређивано с божјим послом, послом стварања. И зато имена великих законописаца светле у историји културе. Овде демократија може да иде на уштрб ствари. Право заиста треба да буде оно што народ хоће, али то не значи да народ то уме и да напише. Народ своје право пише — обичајем, а не писмом. Законописац мора бити слуга народа, али слуга који зна свој посао.

Нико није подробно испитивао последице лоше писања закона. Штете од њих су несумњиво огромне. Не само материјалне, новчане, него људске, које су и најтеже. Зато је сваки допринос поправљању нашег законског и правног језика драгоцен. А у нас се, ипак, мало писало о томе, иако се у свету, као што је речено, много писало и пише. Данас нам је особито потребно писати о томе.

Књига која је пред читаоцем, и чију појаву потписник ових неколико речи свесрдно поздравља, додирује многа питања од значаја у овој области. Писац то чини с познавањем питања, с мером и, такође, укусом. Он је овде дао један заиста пробрано састављен избор најважнијих и најбоље (и најлепше) изражених мисли о овом питању од изузетних зналаца, као што је томе додао и низ сопствених мисли, увек добро смишљених и лепо сročених. Његов спис показује изузетно добро познавање питања о коме пише, велику љубав за исправан и леп језик у праву, умешност у избору савета како до таквог језика доћи. Овим својим особинама ово дело се само препоручује. Оно је знатан прилог како науци о праву тако и оној о језику, а пре свега користан упутник онима који се баве мукотрпним и одговорним послом писања закона и других правних аката.

7. јануара 1988.

Др Радомир Д. Лукић